

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.
© Lietuvos bankas, 2016

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
Tel. (8 5) 268 0029, faksas (8 5) 268 0038

www.lb.lt
info@lb.lt

2016 m. birželio 14 d.¹

2016 m. pirmąjį ketvirtį Lietuvos bankų sistema didesnių turto pokyčių nepatyrė ir toliau veikė pelningai. Bankų turto struktūros nedidelius pokyčius lėmė toliau augęs skolinimas ir likvidumo valdymo sprendimai. Pirmąsyk po visų 2015 m. šių metų pirmąjį ketvirtį, nepaisant žemų palūkanų normų aplinkos, didėjo grynosios palūkanų pajamos – prie to prisidėjo praėjusiais metais išaugęs bankų paskolų portfelis, kuris leido panaudoti daugiau laisvų lėšų ir padėjo uždirbti papildomų pajamų. Bendras sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis daugiausia sumažėjo dėl „Swedbank“, AB, sprendimo mažinti kapitalą. Visi bankai tenkino kapitalo pakankamumo rodiklio reikalavimus, tačiau Lietuvos bankas atkreipia dėmesį, kad patronuojančiųjų bankų neturintiems šalies bankams kapitalo stiprinimas kilus tokiam poreikiui gali būti sudėtingesnis dėl finansų rinkos ypatybių. Bankai šių metų pradžioje ir toliau augino paskolų portfelį, Lietuvos bankas kol kas nemato perkaitimo požymių – manoma, kad augimas yra tvarus. 2015 m. pabaigoje išaugusi indėlių suma 2016 m. pirmąjį ketvirtį sumažėjo, tačiau, atmetus praėjusių metų pabaigą, buvo didžiausia per visą stebimą laikotarpį. Šiuo metu yra derinami teisėkūros projektai susiję su nekilnojamojo turto kreditavimo reguliavimu ir bankų paslaugų įkainių standartais. Lietuvos bankas pirmąjį ketvirtį nagrinėjo bankų klientų ginčus iš tokių sričių, kaip neigiamų palūkanų taikymas ir mokėjimo operacijos mokėjimo kortelėmis. Trims bankams skirtos poveikio priemonės už pažeistus tarptautinių mokėjimų reikalavimus.

1. TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

Turtas

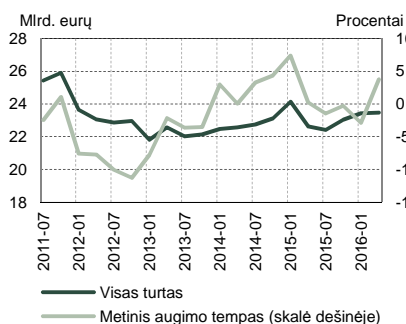
2016 m. pirmąjį ketvirtį bankų turto struktūros pokyčius lėmė mažos palūkanos ir didėjęs kreditavimas. 2016 m. balandžio 1 d. Lietuvoje veikė 6 bankai ir 7 užsienio bankų filialai. Visas bankų turtas 2016 m. balandžio 1 d. sudarė 23,5 mlrd. Eur ir per ketvirtį padidėjo 39 mln. Eur (0,2 %). 2016 m. pirmąjį ketvirtį klientų paskolų portfelis išaugo 609 mln. Eur (3,7 %)². Kito turto persikirstymą iš indėlių centriniame banke ir skolos vertybinių popierių (SVP) į patronuojančiųjų bankų sąskaitas lėmė likvidumo valdymo sprendimai ir vis dar neigiamos palūkanos. Lėšų, daugiausia laikomų patronuojančiuosiuose bankuose, suma padidėjo 1 067 mln. Eur (81,7 %), tačiau 1 228 mln. Eur (–43,9 %) sumenko lėšos, laikomos Lietuvos banko sąskaitose, ir 286 mln. Eur (–15,6 %) susitraukė SVP suma. 2016 m. pirmąjį ketvirtį turto struktūra buvo panaši kaip ir 2015 m. pabaigoje, tačiau dėl minėtų pokyčių per pirmąjį ketvirtį šiek tiek didesnė dalis teko paskoloms (nuo 70 iki 72 %) ir lėšoms patronuojančiuosiuose bankuose (nuo 6 iki 10 %). Bendroje struktūroje atitinkamai sumažėjo grynųjų pinigų ir lėšų centriniame banke (nuo 14 iki 8 %) bei SVP (nuo 8 iki 7 %) dalys.

Įsipareigojimai

Bankų įsipareigojimų struktūra kito dėl sumažėjusios klientų indėlių sumos ir išaugusių įsipareigojimų patronuojantiems bankams. Bankų įsipareigojimai 2016 m. pirmąjį ketvirtį padidėjo 573 mln. Eur (2,7 %) – iki 21,4 mlrd. Eur. Iš įsipareigojimų straipsnių daugiausia kito du elementai – 392 mln. Eur (–2,3 %) sumažėjo klientų indėlių suma, tačiau ją nusvėrė 869 mln. Eur (33,2 %) išaugę patronuojančiųjų bankų indėliai bankuose. Pastariesiems kiekvieną ketvirtį yra būdingi svyravimai į vieną ar į kitą pusę, jie priklauso nuo bankų likvidumo ir vidaus lėšų valdymo

1 pav. Bankų sektoriaus turtas

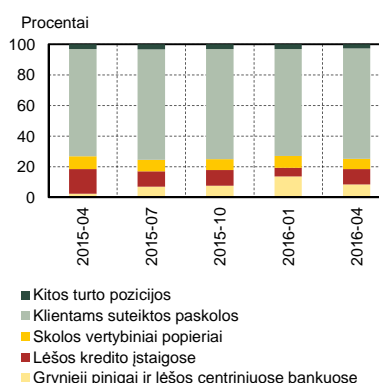
(2011 m. liepos 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2 pav. Turto struktūra

(2015 m. balandžio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

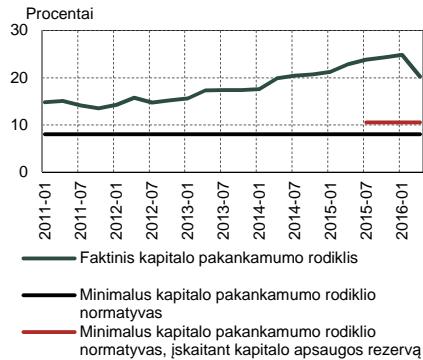

¹ Sistemos dalyviams dėl svarbių priežasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinti.

² Dėl numatomo Danske Bank A/S Lietuvos filialo mažmeninės bankininkystės pardavimo „Swedbank“, AB, atitinkama Danske Bank A/S Lietuvos filialo paskolų klientams dalis finansinėse ataskaitose priskiriama ilgalaikiam turtui, laikomam parduoti. Siekiant palyginamumo, toliau apžvalgoje bankų sektoriaus rodiklių pokyčiai bus analizuojami pašalinus šį apskaitos efektą, kuris taip pat turėjo įtakos nurodomoms indėlių, kai kurių paskolų segmentų sumoms ir paskolų kokybės rodikliui.

3 pav. Bankų sistemos kapitalo pakankamumo rodikliai

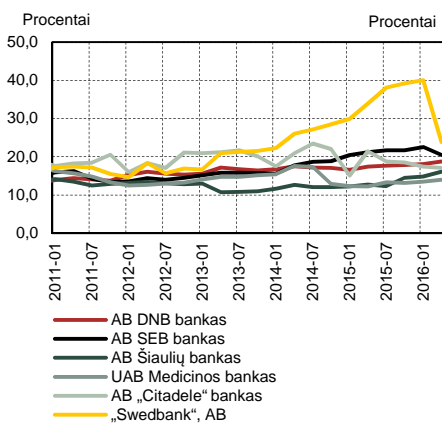
(2011 m. sausio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

4 pav. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai

(2011 m. sausio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

trumpalaikių sprendimų. Stebint ilgesnį laikotarpį, visgi galima matyti, kad Lietuvoje veikiančių bankų įsipareigojimams patrunuojantiems bankams būdinga mažėjimo tendencija.

„Swedbank“, AB, įsigijo *Danske Bank A/S* Lietuvos filialo mažmeninių klientų verslo dalį. 2016 m. birželio 3–6 d. baigtas įgyvendinti sandoris tarp *Danske Bank A/S* Lietuvos filialo ir „Swedbank“, AB, kuriam leidimą Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba davė 2016 m. kovo 22 d. Pati sutartis tarp dviejų bankų pasirašyta 2015 m. rugsėjo mėn. Šiuo sandoriu „Swedbank“, AB, įsigijo mažmeninių klientų verslo dalį. Primintina, kad praėjusiais metais *Danske Bank A/S* paskelbė ketinantis telkti pastangas verslo klientų ir privačios bankininkystės srityse. Lietuvos banko skaičiavimais, po šio sandorio „Swedbank“, AB, pagal turtą užimama rinkos dalis turėtų padidėti apytiksliai 2 proc. punktais. Šiuo metu „Swedbank“, AB, turtas sudaro 26 proc. viso bankų sistemos turto ir yra antras pagal dydį po AB SEB banko, kurio turima dalis – 29 proc.

2. REIKALAVIMŲ VYKDYMAS

Visi Lietuvoje veikiantys bankai vykdė tiek minimalų bendrojo kapitalo pakankamumo reikalavimą, tiek kapitalo apsaugos rezervo reikalavimą. Bendras bankų kapitalo pakankamumo rodiklis 2016 m. balandžio 1 d. siekė 20,2 proc. ir buvo 4,6 proc. punkto mažesnis nei 2015 m. pabaigoje. Tokį kapitalo pakankamumo rodiklio mažėjimą daugiausia lėmė tai, kad „Swedbank“, AB, priėmė sprendimą mažinti savo kapitalą išmokėdamas dividendus patrunuojančiajam bankui. Dėl šios priežasties iki tol buvęs itin didelis banko kapitalo pakankamumo rodiklis per ketvirtį sumažėjo nuo 40,0 iki 23,9 proc. Nepaisant šio pokyčio, „Swedbank“, AB, kapitalo pakankamumo rodiklis tebėra didžiausias bankų sistemoje. Visi Lietuvoje veikiantys bankai vykdė tiek minimalų bendrojo kapitalo pakankamumo reikalavimą (8,0 %), tiek atitinkamą kapitalo reikalavimą, įskaitant 2,5 proc. kapitalo apsaugos rezervą (iš viso 10,5 %). Lietuvos bankų sistemos kapitalą daugiausia (98 %) sudarė aukščiausios kokybės bendrasis 1 lygio nuosavas kapitalas (angl. *common equity tier 1*, CET1).

Atkreiptinas dėmesys, kad nors bankų sistemos kapitalo būklė yra gera, tačiau kai kuriems bankams kapitalo stiprinimas yra aktualus. Lietuviškos kilmės kapitalo bankai pasižymi mažesniais kapitalo pakankamumo rodikliais, o patrunuojančiuosius bankus Šiaurės šalyse turintys bankai turi didesnes kapitalo atsargas nei minimalūs reikalavimai. Taigi, susiklosčius nepalankioms aplinkybėms, pirmiesiems bankams būtų sunkiau greitai ir nebrangiai gauti papildomo kapitalo finansų rinkoje. Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į šias ypatybes, daug dėmesio skiria bankų prisiimamos rizikos vertinimui, kartu vyksta dialogas su bankais, siekiant užtikrinti adekvačią bankų sistemos kapitalizaciją.

2016 m. pirmąjį ketvirtį bankų likvidumo lygis tebebuvo aukštas, o likvidžiojo turto atsargos – pakankamos. 2016 m. pirmąjį ketvirtį bankai optimizavo savo veiklą ir mažino metų pabaigoje sukauptą perteklinį likvidumą. Dalį centriniame banke už neigiamas palūkanas laikomų lėšų bankai perkėlė į patrunuojančiuosius bankus. Ir toliau esant mažam SVP pajamingumui, šiek tiek sumažėjo ir bankų turimas vyriausybės vertybinių popierių portfelis. Stebėdamas likvidumo situaciją bankuose ir siekdamas įsitikinti, kad bankai užtikrina naujųjų likvidumo reikalavimų vykdymą, Lietuvos bankas stebi ir vertina Ketvirtosios kapitalo reikalavimų direktyvos bei Kapitalo reikalavimų reglamento nuostatomis nustatyto likvidumo rodiklio – padengimo likvidžiuoju turtu rodiklio (angl. *liquidity coverage ratio*, LCR) reikšmes. Informaciją apie LCR rodiklius, apskaičiuotus pagal Europos Komisijos kovo mėn. patvirtintą įgyvendinimo reglamentą, bankai pradės teikti nuo 2016 m. rugsėjo mėn. Preliminariais Lietuvos banko vertinimais, visuose bankuose nustatyti rodikliai vykdomi su didele atsarga.

3. PASKOLŲ IR LIZINGO PORTFELIS

Paskolų ir lizingo portfelio pokyčiai

Bankų kreditavimo veikla ir toliau buvo aktyvi, tačiau namų ūkių kreditavimo pokyčiai buvo nuosaikesni. Klientams suteiktų paskolų portfelio grynoji vertė per pirmus tris 2016 m. mėnesius išaugo 609 mln. Eur³ (3,7 %) – iki 17,0 mlrd. Eur. Paminėtina, kad daugiau nei pusę padidėjusios sumos nulėmė išaugusios paskolos finansų įstaigoms – per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 312 mln. Eur (beveik 3 kartus). Pastarąją aplinkybę paaiškina tai, kad vienas iš užsienio bankų filialų sudarė refinansavimo sandorį su pagrindine buveine. Privačioms įmonėms suteiktų paskolų portfelį bankai padidino 250 mln. Eur (3,2 %). Daugiausia buvo kredituojami stambių telekomunikacijų sektoriaus įmonių projektai. Namų ūkiams suteiktų paskolų portfelis per pirmus tris 2016 m. mėnesius išaugo 55 mln. Eur (0,7 %), tai, palyginti su 2015 m. pokyčiu, gana nuosaikus tempas – praėjusiais metais vidutinis pokytis per ketvirtį buvo daugiau nei dvigubai didesnis. Kaip ir ankstesniais laikotarpiais, gyventojai daugiausia skolinosi būstui įsigyti. Čia skolinimas taip pat buvo mažiau intensyvus nei ankstesniais 2015 m. ketvirčiais – paskolos būstui įsigyti per 2016 m. pirmąjį ketvirtį išaugo 58 mln. Eur (1,0 %). Kol kas dar anksti spręsti, ar toks pirmąjį ketvirtį stebėtas sulėtėjimas reiškia naują tendenciją, ar gali būti nulemtas vienkartinis veiksnys. Pastebėtina, kad metiniai paskolų portfelio pokyčiai vis dar yra dideli – namų ūkių paskolos palyginti su 2015 m. pirmuoju ketvirčiu išaugo 7,3 proc., iš jų būsto paskolos – 6,0 proc. Bankų paskolų portfelis nuo pat ekonomikos sunkmečio kito vangiai, ir didesnis proveržis buvo pastebėtas tik įsibėgėjus 2015 m. Labai gera paskolų augimo prasmė tiek įmonėms, tiek namų ūkiams buvo praėjusių metų antroji pusė. Kol kas Lietuvos bankas nemato didesnių grėsmių, dėl kurių būtų galima tvirtinti, kad stebėta namų ūkių ar įmonių paskolų portfelio plėtra yra netvari. Įmonių kreditavimo segmente bankai daugiau dėmesio skiria mažoms ir vidutinėms įmonėms. Anksčiau, baimindamiesi prisiimti riziką, bankai buvo mažiau linkę kredituoti mažesnes įmones, o ir pačios įmonės jautė ekonomikos sunkmečio padarinius. Šiuo metu, esant pakankamai didelei konkurencijai dėl didžiųjų klientų kreditavimo, bankai vis daugiau dėmesio ima skirti būtent smulkiąjam ir vidutiniam verslui.

Paskolų ir lizingo portfelio kokybė

Paskolų kokybė, nors ir ne taip sparčiai kaip ankstesniais laikotarpiais, toliau gerėja. Bankų sistemos neveiksnių skolos priemonių dalis 2016 m. balandžio 1 d. sudarė 5,3 proc.⁴ ir per ketvirtį sumažėjo 0,2 proc. punkto. Esant dabartinei šalies ekonominio ciklo stadijai, su problemomis susiduriančių naujų skolininkų skaičius yra labai mažas. Taip pat dalies iki šiol su paskolų grąžinimo problemomis susidūrusių skolininkų finansinė būklė gerėja, be to, bankai toliau nurašo beviltiškas skolas baigę išieškojimo veiksmus. Atskirai ne finansų bendrovių ir namų ūkių neveiksnių paskolų dalys sumažėjo po 0,4 proc. punkto – iki atitinkamai 8 ir 7 proc.

4. INDĖLIAI BANKUOSE

Bankuose laikomų indėlių suma metų pradžioje sumažėjo. 2016 m. balandžio 1 d. klientai bankuose laikė 16,7 mlrd. Eur indėlių ir tai buvo 392 mln. Eur (–2,3 %) mažiau nei prieš metus⁵. 2015 m. pabaigoje bankų

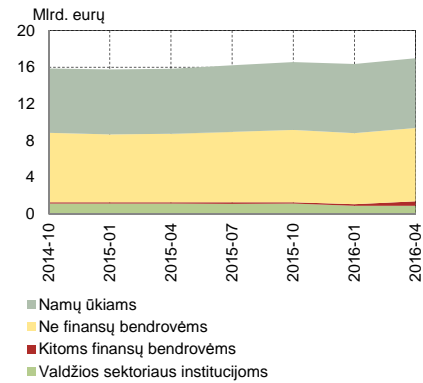
³ Paskolų sumos (bendroji, namų ūkių ir būsto) buvo koreguojamos pašalinant sandorio tarp „Swedbank“, AB, ir „Danske Bank A/S“ filialo apskaitos veiksmų įtaką.

⁴ Paskolų kokybės rodikliai buvo koreguojami pašalinant sandorio tarp „Swedbank“, AB, ir „Danske Bank A/S“ filialo apskaitos veiksmų įtaką.

⁵ Indėlių skaičiai (bendrasis ir namų ūkių indėlių) buvo koreguojami pašalinant sandorio tarp „Swedbank“, AB, ir „Danske Bank A/S“ filialo apskaitos veiksmų įtaką.

5 pav. Bankų paskolų portfelis (įskaitant lizingą)

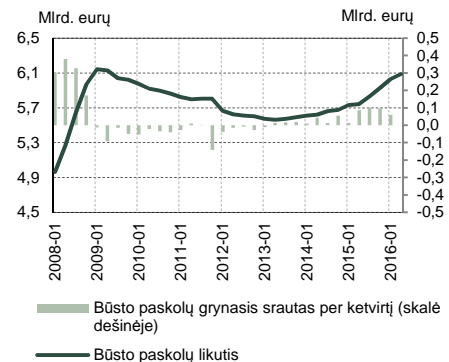
(2010 m. spalio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

6 pav. Būsto paskolos

(2008 m. sausio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

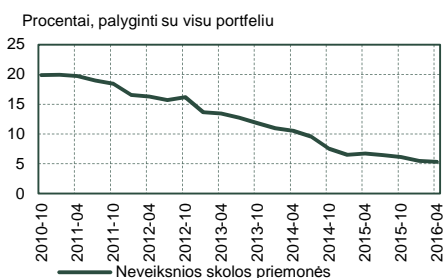

Pastaba: nuo 2014 m. spalio 1 d. būsto paskolos apima ir namų ūkiams suteiktas paskolas, skirtas investuoti į būstą savo reikmėms ar nuomai, įskaitant statybą ir remontą, todėl duomenys nėra visiškai palyginami su ankstesnių duomenų eilute.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

7 pav. Paskolų kokybė

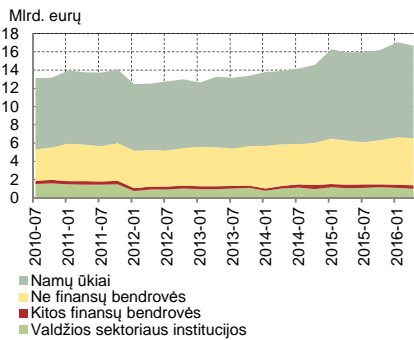
(2010 m. spalio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

8 pav. Indėlių suma

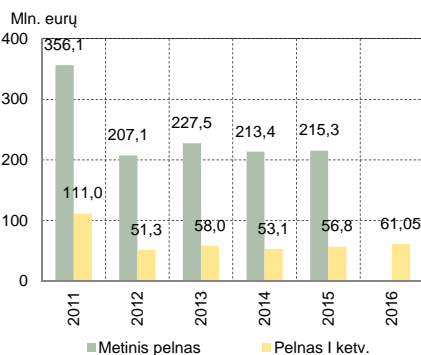
(2010 m. liepos 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

9 pav. Bankų sektoriaus pelnas

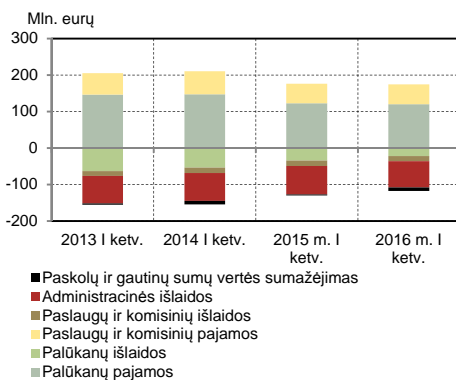
(2011 m. sausio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

10 pav. Pagrindiniai pajamų ir išlaidų straipsniai

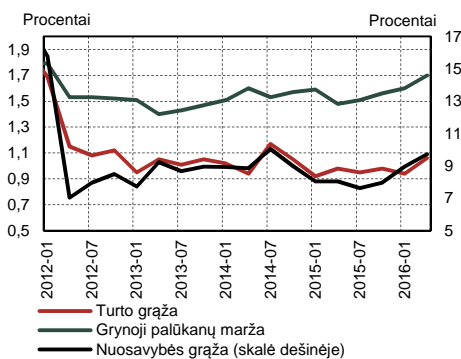
(2013 m., 2014 m., 2015 m. ir 2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

11 pav. Bankų pelningumo rodikliai ir grynoji palūkanų marža

(2012 m. sausio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

sistemoje buvo registruotas 861 mln. Eur indėlių šuolis: daugiau nei pusė šios sumos – namų ūkių sektoriuje. Panašu, kad dalis metų pabaigoje atsiradusių pinigų, kurie gali būti siejami ir su metų pabaigoje gautomis darbuotojų premijomis, ir tuo, kad kai kurie darbdaviai atsiskaitė su darbuotojais prieš metų pabaigą, 2016 m. pradžioje buvo skirti vartojimui ar dėl kitų priežasčių buvo atsiimti. 2016 m. pirmąjį ketvirtį namų ūkių indėlių suma sumažėjo 283 mln. Eur (–2,7 %), o tai iš esmės ir nulėmė bendrą klientų indėlių sumos sumažėjimą. Įmonių indėlių suma per tris mėnesius susitraukė nedaug – 15 mln. Eur (–0,3 %), valdžios sektoriaus institucijų – 90 mln. Eur (–8,3 %).

Esant mažai indėlių grąžai, gyventojus galėtų dominti kapitalo rinkos finansiniai produktai.

Atmetus 2015 m. ketvirtąjį ketvirtį, klientų indėlių suma bankuose buvo didžiausia per visą stebimą laikotarpį. Kaip ir anksčiau, mažos indėlių palūkanų normos lemia, kad klientai teikia pirmenybę lengvai išgryninamoms lėšoms – 77 proc. indėlių sumos yra laikoma einamosiose sąskaitose. Kita vertus, kai palūkanų normos mažos, natūralu būtų, kad gyventojai ieškotų didesnę grąžą duodančių investicinių produktų, kuriuos siūlo kapitalo rinka. Žinoma, tokiu atveju kiekvienam reikėtų įvertinti ir tai, kad kapitalo rinkos produktai skiriasi savo rizikingumu. Vis dėlto, šiuo metu siūlomų investicinių paslaugų ir produktų spektras yra platus (pradedant investiciniais ar trečiosios pakopos pensijų fondais ir baigiant pavienėmis įmonių akcijomis), tačiau greičiausiai dauguma gyventojų nėra gerai su jais susipažinę ir vengia (ar negali) priimti riziką. O indėliai – gana paprastas produktas su aiškia grąža ir yra gerai visiems žinomi.

5. PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS

Lietuvos bankų sistemos pelnas 2016 m. pirmąjį ketvirtį didėjo. Bankų ir užsienio bankų filialų pelnas 2016 m. pirmąjį ketvirtį buvo 61,0 mln. Eur – 4,3 mln. Eur (7,5 %) didesnis nei 2015 m. pirmąjį ketvirtį. Pelningai veikė 11 bankų ir užsienio bankų filialų, nuostolius patyrė 2 rinkos dalyviai. Pelną pagerino 9, pablogino – 4 rinkos dalyviai. Skirtingai nei 2015 m., 2016 m. pirmąjį ketvirtį Lietuvos bankų sistemos pagrindiniai pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai rodė pelningumo gerėjimą: bankų palūkanų pajamos mažėjo lėčiau, nei kad palūkanų išlaidos, o pajamų iš paslaugų ir komisinių pokyčiui neigiamos įtakos neturėjo euro įvedimo efektas. Be to, bankai toliau efektyvino savo veiklą ir mažino administracines sąnaudas – tiek personalo, tiek ir kitų sričių.

Grynosios bankų palūkanų pajamos pagaliau padidėjo. Bankų palūkanų pajamos 2016 m. pirmąjį ketvirtį, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, sumažėjo 2,8 mln. Eur (–2,3 %) ir sudarė 119,5 mln. Eur, tačiau palūkanų išlaidos sumažėjo gerokai daugiau – 12,0 mln. Eur (–34,9 %) ir sudarė 22,3 mln. Eur. Panašu, kad, skirtingai nei praėjusiais metais, itin mažų palūkanų normų aplinka 2016 m. pirmąjį mėnesiais buvo palankesnė. Bankų sektoriuje buvo matomas teigiamas grynujų palūkanų pajamų pokytis: 9,1 mln. Eur – iki 97,2 mln. Eur (10,4 %). Bankus nuo didesnio palūkanų pajamų mažėjimo greičiausiai apsaugojo augęs naujų paskolų portfelis. Atkeiptinas dėmesys, kad, susidūrę su neigiama palūkanų normų aplinka, suteikdami naujas paskolas bankai dabar yra linkę sutartyse nustatyti palūkanų „grindis“. O finansavimo kaina vis dar yra labai maža, todėl, 2015 m. atsiradus daugiau galimybių panaudoti laisvas lėšas, buvo stebima įtaka ir bankų grynosios palūkanų pajamoms.

2016 m. pirmąjį ketvirtį nebeliko dėl euro įvedimo netektų pajamų efekto.

Paslaugų ir komisinių pajamos 2016 m. pirmąjį ketvirtį, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, padidėjo 0,3 mln. Eur (0,5 %) ir sudarė 54,3 mln. Eur, o išlaidos sumažėjo 1,5 mln. Eur (9,7 %) ir sudarė 13,6 mln. Eur. Iš viso grynosios paslaugų ir komisinių pajamos išaugo 1,7 mln. Eur (4,4 %) ir sudarė 40,7 mln. Eur. 2016 m. pirmasis ketvirtis – pirmasis po visų keturių 2015 m. ketvirčių, kai buvo fiksuojamas tiek bendrųjų, tiek

grynųjų pajamų iš paslaugų ir komisinių didėjimas. Įvedus eurą 2015 m. bankai neteko dalies pajamų už mokėjimus ir valiutos keitimą, o 2016 m. pagaliau nebeliko šio didesnės palyginamosios bazės efekto pajamų pokyčiui.

Efektyninant veiklą toliau mažėja administracinės išlaidos. 2016 m. pirmąjį ketvirtį bankai toliau mažino administracines išlaidas. Palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, administracinės išlaidos sumažėjo 5,8 mln. Eur, iš jų 2,7 mln. sumažėjo personalo išlaidos, kita pokyčio dalis daugiausia priskirtina vienkartiniam išlaidų sumažėjimui dėl mokestinės aplinkos ypatybių ir yra susijusi su vienu rinkos dalyviu. Be to, bankai praėjusiais metais optimizavo savo verslo procesus, o personalo išlaidos mažta jau ne vieną ketvirtį.

Bankų pelningumo rodikliai kito nedaug, tačiau palankia linkme. Bankų turto grąža per metus beveik nekito (padidėjo 0,08 proc. p.) ir sudarė 1,06 proc., o anksčiau minėtas „Swedbank“, AB, dividendų akcininkui išmokėjimas ir sumažintas kapitalas lėmė tai, kad nuosavybės grąža išaugo 1,67 proc. punkto – iki 9,72 proc. Palūkanų pajamų ir palūkanas duodančių aktyvų santykis sumažėjo vos 0,01 proc. punkto, atitinkamas palūkanų išlaidų santykis – 0,23 proc. Tad grynoji palūkanų marža padidėjo 0,22 proc. punkto – iki 1,7 proc. Efektynumo rodiklis, rodantis bankų sąnaudų ir pajamų santykį, pastebimai pagerėjo: 2016 m. balandžio 1 d. jo reikšmė sumažėjo 6,9 proc. punkto – iki 48,0 proc.

6. REGULIACINĖ APLINKA

Teisėkūra

Derinami nekilnojamojo turto kreditavimo reguliavimo pokyčiai. Toliau derinamas Lietuvos Respublikos kredito, susijusio su nekilnojamoju turto, įstatymo projektas. Šis projektas įgyvendina Direktyvą 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto (angl. *Mortgage Credit Directive*, MCD) ir nacionalinius pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo tobulinimo būsto kreditų teikimo srityje. Numatoma, kad MCD nuostatos bus perkeltos į Lietuvos teisę išplečiant direktyvos taikymo sritį visoms kredito sutartims, užtikrintoms ne tik būsto, bet ir kitokio nekilnojamojo turto įkeitimu. MCD įgyvendinimas palies tiek vartotojus, tiek būsto kredito davėjus. Įgyvendinus MCD, vartotojų teisės bus aiškiai atskleistos ir įtvirtintos įstatyme: reglamentuota iki sutartinės informacijos teikimo kredito gavėjui tvarka ir turinys, nustatyti kredito sutarties reikalavimai, kredito davėjas įpareigojamas aiškiai atskleisti klientui palūkanų normos struktūrą ir palūkanų normos keitimo sąlygas, vartotojo teisė atsisakyti kredito sutarties, galimybė atidėti pagal kredito sutartį vykdomą kredito įmokų mokėjimą, vartotojui suteikiamas apsvarstymo laikotarpis. Kredito davėjams įgyvendinus MCD, atsiras aiškiai nustatytų pareigų ir tam tikrų ribojimų vartotojų atžvilgiu, kaip, pavyzdžiui, draudžiamas privalomo finansinių produktų „paketo“ pardavimas kartu su kredito sutartimi, ribojamas mokesčių už išankstinį kredito grąžinimą dydis, nustatomi atvejai, kada kredito davėjas gali reikalauti padengti įkeičiamo ar įkeisto turto vertinimo išlaidas ir kt.

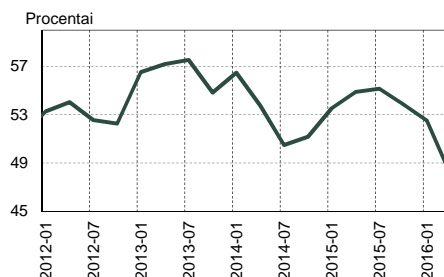
Mokėjimo įstatymo pakeitimai nustatys naujus bankų įkainių standartus. Lietuvos Respublikos Vyriausybėje patvirtintas Mokėjimų įstatymo pakeitimų projektas, kuris netrukus bus svarstomas Seime. Juo įgyvendinama Direktyva 2014/92/ES dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitų perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis (angl. *Payment Account Directive*, PAD). Šia direktyva siekiama užtikrinti paprastą skirtingų mokėjimo paslaugų teikėjų įkainių palyginimą, nesudėtingą mokėjimo sąskaitų perkėlimą iš vieno paslaugų teikėjo į kitą ir padidinti būtiniausias savybes turinčių mokėjimo sąskaitų prieinamumą vartotojams. Įgyvendinant direktyvą, buvo atsižvelgta į direktyvos tikslus, bet tuo neapsiribota – parengtu projektu siekiama sudaryti papildomas paskatas vartotojams naudotis el. mokėjimo priemonėmis vietoj grynųjų pinigų, todėl į projektą įtrauktos nuostatos, kurios sudarytų prielaidas sumažinti vartotojams įprastų operacijų krepšelio kainą, kad ji būtų ne didesnė nei regiono vidurkis.

Parengtas Finansinių priemonių rinkos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, įgyvendinantis naujos redakcijos Finansinių priemonių rinkų direktyvos (MiFID2) nuostatas. Projekte įtvirtinami nauji rinkos infrastruktūros, skaidrumo ir informavimo apie sandorius, algoritminės prekybos, prekybos biržos prekių išvestinėmis finansinėmis priemonėmis reikalavimai. Taip pat stiprinama neprofesionaliųjų investuotojų apsauga, įtvirtinti nauji nepriklausomų investavimo rekomendacijų teikimo reikalavimai, nustatytos platesnės priežiūros institucijos teisės ir pareigos vykdamas finansinių priemonių rinkos dalyvių, įskaitant investicines paslaugas teikiančius bankus, priežiūrą ir kt. Projektas pateiktas Finansų ministerijai.

Sudaromas asmenų, nepageidaujančių sudaryti vartojimo sutarčių, sąrašas. Į Asmenų, dėl kurių yra pateikti prašymai neleisti jiems sudaryti vartojimo kredito sutarčių, sąrašą nuo 2016 m. lapkričio 1 d. turės galimybę įsirašyti kiekvie-

12 pav. Bankų efektynumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)

(2012 m. sausio 1 d.–2016 m. balandžio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

nas fizinis asmuo. Uždrausti asmeniui sudaryti vartojimo kredito sutartis į teismą galės kreiptis to asmens sutuoktinis, tėvai, pilnamečiai vaikai, globos institucija arba prokuroras. O teismui priėmus sprendimą uždrausti asmeniui sudaryti vartojimo kredito sutartis, asmuo į minėtą sąrašą bus įrašomas teismo sprendime nurodytam laikotarpiui. Nors tokie apribojimai sukurti atsižvelgiant į šiuo metu egzistuojančias problemas tarp smulkesniųjų kredito davėjų, bankai, priimdami sprendimą dėl kredito asmeniui suteikimo, taip pat privalės tikrinti, ar asmuo nėra įtrauktas į aptariamą sąrašą.

Siekiami tobulinti su laidavimu susijusius teisinius santykius. Lietuvos bankas parengė pasiūlymą dėl asmeninio užtikrinimo priemonių reguliavimo tobulinimo ir pateikė jį viešoms diskusijoms⁶. Laidavimo teisiniai santykiai sukuriama nepakankamai vertinant laiduotojui tenkančią finansinę riziką ir jo finansines galimybes užtikrinti laiduojamą paskolą, taip sudarant sąlygas asmenims neatsakingai prisiimti per didelius įsipareigojimus, o tai skatina asmeninį bankrotą, taip pat kelia kitas pasiūlyme vardijamas rizikas. Siekiant valdyti šias rizikas, siūloma užtikrinti, kad kredito įstaigos negalėtų reikalauti fizinių asmenų laidavimo už paskolos sumą, kuri viršija to asmens valdomo neįkeisto ar kitaip nesuvaržyto turto vertę, t. y. fiziniai asmenys laiduotų už paskolas tik tokia suma, kuri atitinka jų turtinę padėtį. Taip pat siūloma, kredito gavėjui negalint padengti paskolos, sudaryti galimybę laiduotojui mokėti įmokas už kredito gavėją iš gaunamų pajamų, o ne iš savo turto grąžinti visą kreditą iš karto.

Vartotojų teisių apsauga

Trims Lietuvoje veikiantiems bankams skirtos poveikio priemonės už pažeistus tarptautinių mokėjimų reikalavimus. Lietuvos bankas atliko tyrimą ir nustatė, kad AB SEB, „Swedbank“, AB, ir AB DNB bankas pažeidė Europos Sąjungos (ES) teisės reikalavimus dėl tarptautinių mokėjimų. Šie trys bankai už tarptautinius pervedimus Švedijos kronomis taikė didesnius įkainius, nei buvo taikomi už atitinkamus nacionalinius mokėjimus. Be to, nustatyti AB SEB ir „Swedbank“, AB, pažeidimai ir dėl tarptautinių pervedimų Rumunijos lėjomis. Pagal ES teisės reikalavimus, bankai už pervedimus eurais tarp Europos ekonominės erdvės (EEE) valstybių privalo taikyti tokį patį įkainį kaip ir už vietinius mokėjimus. Švedija ir Rumunija naudojami ES valstybių narių teise atitinkamas sąlygas taikyti mokėjimams savo nacionalinėmis valiutomis, todėl minėti reikalavimai galioja ir mokėjimams Švedijos kronomis bei Rumunijos lėjomis. Tai reiškia, kad mokėjimo operacijos šiomis valiutomis tarp EEE šalių negali būti brangesnės už atitinkamus vietinius pervedimus Švedijos kronomis ar Rumunijos lėjomis. Už minėtus pažeidimus 2016 m. kovo mėn. Lietuvos banko valdyba AB SEB ir „Swedbank“, AB, skyrė baudas, o AB DNB bankui skirta švelnesnė poveikio priemonė – įspėjimas, nes bankas pats inicijavo pažeidimo pašalinimą. Šiuo metu Lietuvos bankas atlieka tyrimą, siekdamas įvertinti, kaip minėtų ES teisės aktų reikalavimų laikosi ir kiti Lietuvoje veikiantys bankai.

2016 m. pirmąjį ketvirtį nagrinėti ginčai buvo susiję su bankų atsisakymu pakeisti sutarčių sąlygas. Vienas iš atvejų – dėl sutarties pakeitimo mokesčio taikymo, keičiant fiksuotąsias palūkanas į kintamąsias, pagrįstumas, taip pat dėl bankų atsisakymo pakeisti banko naudai pagal kredito sutartį įkeistą turtą ir pan. Atsižvelgiant į aktualią 2016 m. pirmojo ketvirčio ginčų nagrinėjimo praktiką, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad sutarties šalys turi teisę laisvai apsispręsti, sudaryti konkrečią sutartį ar jos nesudaryti, pasirinkti, su kuo sudaryti sutartį, be to, savarankiškai spręsti dėl sutarties turinio (sutarties sąlygų ir jų pakeitimo) bei formos. Teisės aktai numato, kad kiti sutartinių santykių aspektai, kurie nėra įpareigojantys sutarties šalių, gali būti aptarti, tik tuo atveju, kai sutarties šalys laisva valia susitaria, pavyzdžiui, pakeisti tam tikras jau sudarytos sutarties sąlygas ar galiojančią sutartį papildyti kitomis sutartomis sąlygomis. Tokia yra sutartinių santykių esmė ir galiojantis sutarties laisvės principas, t. y. šalys pasirašydamos sutartį jau iš anksto kartu nusprendžia, kokia tvarka ją galės keisti ateityje, todėl kitokia sutarties keitimo tvarka (nei numatyta sutartyje ar įstatymuose) galima tik abiem šalims dėl to susitarus.

Finansinių paslaugų ginčų srityje vis dar yra aktualus neigiamų palūkanų klausimas. Kyla ginčų, susijusių su tuo, kad kai kurie bankai atsisako taikyti neigiamas palūkanas paskoloms, kai bazinė palūkanų norma tapo ne tik neigiama, bet ir didesnė už banko maržą, nors palūkanų normos „grindys“ sutartyse nebuvo iš anksto nustatytos. Išanalizavęs ginčijamas vartotojų sutartis, šalių argumentus ir kitas aplinkybes, Lietuvos bankas nusprendė, kad vieno banko atsisakymas taikyti neigiamas palūkanas neatitinka šių sutarčių sąlygų ir yra nesąžiningas vartotojų atžvilgiu.

Kartojasi ginčai, susiję su mokėjimo operacijomis naudojant mokėjimo korteles. Ši besikartojanti ginčų su bankais sritis yra susijusi su ginčiais dėl mokėjimų operacijų atlikimo, kai tretieji asmenys pasinaudoja mokėjimo kortelių duomenimis (PIN ir kitais prisijungimo kodais) ir pasisavina vartotojui priklausančias lėšas. Svarbu pažymėti, kad jeigu mokėjimo paslaugų vartotojas laikosi mokėjimo paslaugų sutartyje nustatytos mokėjimo priemonės duomenų (PIN kodo ir kitų prisijungimo kodų) saugojimo tvarkos, jis arba nepatirs jokių nuostolių dėl trečiųjų asmenų neteisėtų veiksmų, arba šie nuostoliai bus apriboti įstatyme nustatyta suma. Jeigu asmuo dėl didelio neatsargumo neapsaugos minėtų kodų, tuomet jam teks su tuo susiję nuostoliai.

⁶ Žr.: http://www.lb.lt/pasiulymas_del_asmeninio_uztikrinimo_priemoniu_reguliavimo_tobulinimo.

Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai

1 lentelė. Balanso ataskaitos pagrindiniai straipsniai

Eil. Nr.	Rodiklis	2015-04-01	2016-01-01	2016-04-01	Pokytis I ketv.	Pokytis per metus
		suma, mln. Eur			proc.	
1.	Turtas	22 623,1	23 436,8	23 476,0	0,2	3,8
1.1.	Skolos vertybiniai popieriai	1 920,5	1 836,1	1 550,4	-15,6	-19,3
1.2.	Nuosavybės vertybiniai popieriai	46,3	73,1	76,4	4,4	65,0
1.3.	Išvestinės finansinės priemonės	175,0	139,0	124,7	-10,3	-28,7
1.4.	Grynieji pinigai	391,6	406,7	396,5	-2,5	1,2
1.5.	Lėšos centriniuose bankuose	152,7	2 800,6	1 572,5	-43,9	930,0
1.6.	Lėšos kredito įstaigose	3 625,6	1 306,2	2 373,7	81,7	-34,5
1.7.	Klientams suteiktos paskolos (su lizingu)*	15 822,2	15 879,2	16 509,3	4,0	4,3
	Klientams suteiktos paskolos (su lizingu) (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	15 822,2	16 346,3	16 955,7	3,7	7,2
1.7.1.	Valdžios sektoriaus institucijoms (su lizingu)	1 147,4	904,1	896,8	-0,8	-21,8
1.7.2.	Kitoms finansų bendrovėms (su lizingu)	134,3	163,6	475,3	190,5	254,0
1.7.3.	Ne finansų bendrovėms (su lizingu)	7 466,2	7 739,6	7 990,0	3,2	7,0
1.7.4.	Namų ūkiams (su lizingu)*	7 074,3	7 071,9	7 147,2	1,1	1,0
	Namų ūkiams (su lizingu) (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	7 074,3	7 539,0	7 593,6	0,7	7,3
1.7.4.1.	iš jų paskolos būstui įsigyti*	5 743,4	5 569,1	5 648,9	1,4	-1,6
	iš jų paskolos būstui įsigyti (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	5 743,4	6 027,9	6 086,4	1,0	6,0
1.8.	Kitos turto pozicijos	489,2	995,8	872,6	-12,4	78,4
	Kitos turto pozicijos (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	489,2	528,7	426,2	-19,4	-12,9
2.	Įsipareigojimai ir nuosavybė	22 623,1	23 436,8	23 476,0	0,2	3,8
2.1.	Centrinių bankų indėliai	349,7	345,9	346,4	0,1	-1,0
2.2.	Įsipareigojimai kredito įstaigoms	3 260,6	2 641,3	3 510,6	32,9	7,7
2.3.	Išvestinės finansinės priemonės	150,0	125,3	115,0	-8,2	-23,3
2.4.	Indėliai**	15 912,3	16 892,0	16 517,1	-2,2	3,8
2.4.1.	Valdžios sektoriaus institucijų	1 062,9	1 078,2	988,2	-8,3	-7,0
2.4.2.	Kitų finansų bendrovių	364,6	372,0	367,1	-1,3	0,7
2.4.3.	Ne finansų bendrovių	4 832,0	5 179,4	5 164,8	-0,3	6,9
2.4.4.	Namų ūkių**	9 652,8	10 262,4	9 996,9	-2,6	3,6
	Namų ūkių (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	9 652,8	10 425,5	10 142,7	-2,7	5,1
2.5.	Išleisti skolos vertybiniai popieriai	39,4	42,6	38,5	-9,8	-2,5
2.6.	Kitos įsipareigojimų pozicijos	505,5	798,1	890,9	11,6	76,2
	Kitos įsipareigojimų pozicijos (koreguota pagal Danske Bank A/S parduodamą paskolų portfelio dalį)	505,5	635,1	745,1	17,3	47,4
2.7.	Nuosavybė	2 405,6	2 591,6	2 057,6	-20,6	-14,5

Šaltinis: Lietuvos bankas.

*Paskolų statistika pateikiama taip, kaip ji atvaizduota bankų finansinėse ataskaitose, t. y. Danske Bank A/S Lietuvos filialo ketinama parduoti paskolų dalis priskirta prie turto, skirto parduoti. Šiuo atveju suma priskirta prie „1.8. Kitos turto pozicijos“.

**Indėlių statistika pateikiama taip, kaip ji atvaizduota bankų finansinėse ataskaitose, t. y. Danske Bank A/S Lietuvos filialo ketinama parduoti indėlių dalis priskirta prie įsipareigojimų, skirtų parduoti. Šiuo atveju suma priskirta prie „2.6 Kitos įsipareigojimų pozicijos“.

2 lentelė. Pelno (nuostolio) ataskaitos pagrindiniai straipsniai

Eil. Nr.	Rodiklis	2015-04-01	2016-01-01	2016-04-01	Pokytis I ketv.	Pokytis per metus
		suma, mln. Eur			proc.	
3.	Einamųjų metų pelnas	56,8	215,3	61,0	–	7,5
3.1.	Grynosios palūkanų pajamos	88,1	367,3	97,2	–	10,4
3.2.	Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos	39,0	173,8	40,7	–	4,4
3.3.	Administracinės išlaidos	77,9	293,8	72,0	–	–7,5
3.4.	Paskolų ir gautinų sumų vertės sumažėjimas	2,7	41,6	11,4	–	330,0

Šaltinis: Lietuvos bankas.

3 lentelė. Kiti bankų veiklos rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklis	2015-04-01	2016-01-01	2016-04-01	Pokytis I ketv.	Pokytis per metus
		proc.			proc. p.	
4.	Kapitalo pakankamumo rodiklis	22,9	24,9	20,2	–4,6	–2,7
5.	CET1 kapitalo pakankamumo rodiklis	22,5	24,3	19,8	–4,5	–2,7
6.	Sverto rodiklis	10,9	10,8	8,9	–1,9	–2,0
7.	Grynoji palūkanų marža	1,48	1,60	1,70	0,1	0,2
8.	Turto grąža	0,98	0,94	1,06	0,1	0,1
9.	Nuosavybės grąža	8,05	8,96	9,72	0,8	1,7
10.	Efektyvumo rodiklis	54,9	52,5	48,0	–4,6	–6,9
11.	Neveiksnios skolos priemonės*	6,7	5,2	5,0	–0,2	–1,7
12.	Neveiksnios skolos priemonės (be lėšų ban- kuose ir SVP)*	8,5	7,0	6,6	–0,4	–1,9

Šaltinis: Lietuvos bankas.

*Rodikliai apskaičiuoti pagal faktines bankų pateiktas finansines ataskaitas, t. y. nekoreguoti dėl numatomo Danske Bank A/S Lietuvos filialo sandorio.